

ภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา : วิถีชีวิต และการประยุกต์ใช้ของชุมชนไทใหญ่
ในจังหวัดเชียงใหม่

THE BUDDHIST WISDOM: A WAY OF LIFE AND ITS APPLICATION OF
TAI COMMUNITIES IN CHIANG MAI

พูนชัย ปันธิยะ¹

Phoonchai Punthiya

Corresponding Author E-mail: jakkumi@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาของชุมชนไทใหญ่ ในจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาพระพุทธศาสนาของชุมชนไทใหญ่ ในจังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อวิเคราะห์ผลการปฏิบัติของชุมชนไทใหญ่ ในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้พื้นที่ในการวิจัย 3 ชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนฟ้าเวียงอินทร์ (กุงจ่อ) อำเภอเวียงแหง 2) ชุมชนบ้านลาน อำเภอฝาง และ 3) ชุมชนบ้านพระธาตุปูแช่ อำเภอแม่สาย กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวน 15 คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน ผู้นำชุมชนแต่ละพื้นที่ และมีคณาจารย์ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและ สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) ในด้านวิถีชีวิตของชุมชนไทใหญ่นั้น ไทใหญ่ หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่บริเวณตะเข็บชายแดนห่างไกลจากสังคมเมือง ไม่ได้รับการดูแล การบริการหรือความคุ้มครองจากรัฐอย่างกลุ่มคนอื่น กลุ่มคนไทใหญ่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันเป็นพื้นฐาน 2) ในด้านกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา กลุ่มไทใหญ่มีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา มีจิตสำนึกต่อตนเองและสังคมเคารพกฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน ระเบียบ ข้อบังคับ ประเพณีวัฒนธรรม ทำกิจกรรมสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ตามเทศกาล ตลอดปี 3) ด้านวิเคราะห์ผลการนำภูมิปัญญาพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติของชุมชนไทใหญ่ พบว่า ชุมชนไทใหญ่ได้อบรมตนเอง พัฒนาชีวิต ตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ส่งผลให้ชุมชนไทใหญ่ เป็นชุมชนที่อยู่กันอย่างสันติ เอื้อเฟื้อแบ่งปัน ปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษอย่างตั้งใจ

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา, วิถีชีวิต, ชุมชนไทใหญ่

ABSTRACT

This research is of 3 objectives: 1) to study the way of life based on Buddhist principles of Tai communities in Chiang Mai, 2) to study the process inheriting the Buddhist wisdom of Tai communities in Chiang Mai, 3) to analyze the practical consequences of Tai communities in Chiang Mai. It is a qualitative research. The research areas are focused in 3 communities namely: 1) Fa Wiang In (Kung Cho) Community, Wiang Haeng District, 2) Ban Lan Community, Fang District, and 3) Ban Phra That Pu Chae Community, Mae Ai District. The target group is of 15 key informants consisted of monks, local philosophers, communal representatives, Local leaders

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

and the Masters of Ceremony. The researcher has firstly studied the document, then, in-depth interviewed the target key informants. At last, researcher analyzed the received data by content analysis. The followings are the research results: The findings are that:

1) On the Tai Communities' way of life, Tai here is referred to a group of people living in the bordering areas. That places are far from the city society. They are not taken care of any service or protection from the state as provided to the other groups of people. The Tai people live their lives in a simple lifestyle. They live in the extended family related fundamentally with generosity. 2) On the process inheriting the wisdom of Buddhism, The Tai communities live their lives adhered to Buddhism. They are conscious about oneself and society, paying respect for rules, norms, regulations, traditions and culture. They performed cultural inheritance activities, traditions and Buddhist rituals according to festivals throughout the year occasionally. 3) On the analysis of the practical consequences of Tai communities in Chiang Mai, it was found that the Tai communities had trained themselves to develop their lives according to the Buddhist principles namely, Morality, Concentration and Wisdom. They are the peaceful communities, having been generous and shared minds. They attentively followed the traditions passed down from their ancestors.

Keywords: Buddhist Wisdom, Way of Life, Tai Communities

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์และได้มีการสร้างสมสืบทอดและปฏิบัติต่อ ๆ กันมาจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคม ซึ่งจะมีทั้งความคิด ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติ เป็นการศึกษาถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ และในแต่ละวัฒนธรรมจะมี “ประเพณี” เป็นส่วนวัฒนธรรมได้กำหนดสร้างขึ้น และมีการสืบทอดต่อกันมาจนเป็นแบบแผนชีวิตของคนในสังคมได้เลือกปฏิบัติอีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ตามประเพณีที่มีอยู่ในสังคมทุกสังคม ย่อมมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสภาพสังคมนั้นหรือแม้แต่ในสังคมเดียวกันก็อาจมีประเพณีที่แตกต่างกัน หรือคล้ายกัน แสดงให้เห็นว่าประเพณีเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมทุกสังคม โดยจะแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของสังคมตนเอง ตลอดจนมีส่วนช่วยทำให้คนใน

สังคมเดียวกันอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ที่สืบทอดกันมาล้วนแล้วแต่แสดงออกถึงเอกลักษณ์และวิถีทางการดำเนินชีวิต

ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในแต่ละกลุ่มชน เช่น ประเพณีต่าง ๆ ของชนเผ่าที่อยู่ชายแดนหรือชายขอบที่ไร้รัฐของจังหวัดเชียงใหม่มีกลุ่มชนหลายเผ่าที่มีความใกล้ชิดกับคนไทยใกล้ชายแดนเอง เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือใช้ในการดำเนินชีวิตได้เหมาะสมกับยุคสมัย เป็นวัฒนธรรมคือการปฏิบัติหรือวิถีชุมชนหรือสังคมได้จากประสบการณ์จริงเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม (วรรณภา พูนพานิชย์ และคณะ, 2547, น. 88) ปัญญาโดยทั่วไป หมายถึง “ความรู้” (พิสิฐวัฑฒ์ โคตรสุโพธิ์, 2550, น.1) แต่ศัพท์ทางพุทธศาสนาเรียกอีกหลายชื่อ คือ “ญาณ” บ้าง “วิชา” บ้าง หรือ “ทัญญู” บ้าง ปัญญา ได้แก่ กิริยารู้อัตถ์ การแยกแยะ การเลือกสรร

การแยกแยะตามสภาวะ การเข้าไปกำหนด เฉพาะ ภาวะที่รู้ ภาวะที่ฉลาด

ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาวพุทธ กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นคำสอนที่เป็นจริงถูกต้อง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงที่เรียกว่า สัจธรรม เป็นแสงสว่างนำทางให้ผู้ที่ยังมีดบอด ได้รู้จักเรื่องผิดถูก ดี ชั่ว เรื่องบาป เรื่องบุญ เรื่องนรก เรื่องสวรรค์ เป็นเครื่องนำพาไปสู่ทิศทางที่ดีที่งาม มีแต่ความผาสุก ความเจริญรุ่งเรือง ชาวพุทธทุกคนจงสำนึกในคุณค่าของพระพุทธศาสนา และได้ถ่ายทอดสืบทอดพระพุทธศาสนา มาเป็นเวลา 2500 กว่าปีแล้ว การที่พุทธศาสนามีอายุยืนยาวมาได้ เพราะว่าพระบรมศาสดา คือ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ได้ทรงวางแนวทางสำหรับการถ่ายทอดสืบทอดไว้เป็นอย่างดี และมีพระอรียสาวกทั้งหลาย พร้อมพุทธบริษัทสี่ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา และพุทธศาสนิกชนทั่วไป ได้ยึดถือเป็นแนวทางนำมาประพฤติปฏิบัติมาถ่ายทอดพระธรรมคำสั่งสอนอันประเสริฐ จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นเวลา 2500 กว่าปีแล้ว วิธีการถ่ายทอดสืบทอดที่พระพุทธองค์สั่งสอนมา ชาวชายขอบที่นับถือพระพุทธศาสนา ก็เป็นวิธีหนึ่งที่น่าสนใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสังคมอื่นได้

ความเชื่อและการนับถือของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นได้รับอิทธิพลตามคติความเชื่อแบบของตนเองและพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนชายขอบในชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่พยายามสร้างสิ่งปิดกั้นตัวเอง เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน การที่เราได้มารับรู้ เช่น ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของคนจากพื้นฐานชีวิตที่แตกต่างกัน

อาจช่วยให้พรมแดนความสัมพันธ์ของคนในสังคมใกล้ชิดกันมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหายและเลือนรางมากในสังคมไทยปัจจุบัน ทำให้เราได้รู้ถึงปัญหาที่รัฐบาลและคนในสังคมถูกละเลย มานาน และมองภาพคนกลุ่มนี้เป็นคนชั้นล่างของสังคมจนชินชา คงถึงเวลาแล้วที่เราจะยื่นมือเข้ามาช่วยแก้ปัญหาของคนกลุ่มนี้ อย่างจริงจัง เพราะหากสังคมใดยังคงมีกลุ่มคนนอกสายตาเหล่านี้อยู่ เราคิดว่าสังคมนั้นคงยังไม่พร้อมที่จะเป็นสังคมที่พัฒนาทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ ที่สำคัญ คือ ในการสืบทอดภูมิปัญญาของคนชายขอบที่เคยสั่งสมกันมานาน และส่วนหนึ่งที่ได้รับจากพระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างที่ น่าสนใจ ในพิธีกรรมและวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ได้มีความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีมากกว่าใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยทั่วไปพบว่าในชุมชนชนบทชาวบ้านจะมีศรัทธาต่อความเชื่อในการนับถือผีลดลงไปมาก ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากการเลิกประกอบพิธีหลายอย่าง เช่น ไหว้ผีอารักษ์หมู่บ้าน ผีอารักษ์ทางด้านการเกษตร เช่น ผีฝ้ายและผีนา และผีบรรพบุรุษ เช่น ผี ปู่ ย่า สืบทอดปฏิบัติกันมาจนเป็นวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของกลุ่ม มีกระบวนการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง เพราะมนุษย์มีปัญหา ปัญญาเกิดขึ้นได้อย่างไร ปัญญาเกิดมาจากการที่มนุษย์ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อันเป็นประสบการณ์ที่ได้รับการสั่งสมกันมาผสมกับการคิดพินิจพิเคราะห์ด้วยเหตุผล และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2553, น. 621)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา ภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตและการ

ประยุกต์ใช้ของชุมชนชายขอบในจังหวัด เชียงใหม่ โดยเลือกเอาคนชายขอบที่เป็นชาว ไทใหญ่จากกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ ที่ได้สืบทอด ภูมิปัญญาส่วนหนึ่งมาจากพระพุทธศาสนา และสะท้อนให้เห็นถึงส่วนลึกทางจิตใจของ ของคนที่อยู่ร่วมกันเป็นกระบวนการพัฒนา คุณภาพชีวิตนอกจากวิวัฒนาการจาก วัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิมของสังคมคน ชายขอบยังคงอยู่และสูญไป ในสัดส่วนและ ลักษณะที่แตกต่างกัน จะแสดงลักษณะของ ชีวิตในสภาวะปกติ ถึงกระนั้นก็ตามก็มีการ เปลี่ยนแปลงไปบ้าง ถึงแม้จะอยู่ในสภาพเป็น คนชายขอบก็ตาม แต่วัฒนธรรมที่ได้สั่งสมกัน มากก็ยังนำมาปฏิบัติกันอยู่ผสมผสานกับ พระพุทธศาสนา จะได้ดำเนินการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตตามหลัก พระพุทธศาสนาของชุมชนชายขอบไทใหญ่ใน จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดภูมิ ปัญญาทางพระพุทธศาสนาของชาวชายขอบ ไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อวิเคราะห์ผลการประพุดติปฏิบัติ ของชุมชนชายขอบในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

(1) รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาในเชิง พรรณนาผ่านเอกสาร โดยอาศัยวิธีการและ กระบวนการวิจัยเชิงสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ ประวัตินศาสตร์ สังคมศาสตร์ มานุษยวิทยาและ รัฐศาสตร์เข้ามาช่วยในการเก็บข้อมูล และทำ

การวิเคราะห์ผลเพื่อให้ข้อมูลเกิดความ สมบูรณ์ และครอบคลุมในประเด็นที่ ทำการศึกษา

(2) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ทำการวิจัยได้มีการ กำหนดพื้นที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บข้อมูล ในภาคสนามและดำเนินวิธีการเก็บข้อมูลคน ชายขอบ โดยจะศึกษาชุมชนชาวชายขอบ 3 ชุมชน คือ 1) ชุมชนฟ้าเวียงอินทร์ (ทุ่งจ่อ) อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ชุมชน บ้านลาน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 3) ชุมชนบ้านพระธาตูปูแช่ อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 ชุมชน ๆ ละ 5 คน รวม 15 คน จาก 1) พระสงฆ์ 2) ปราชญ์ ท้องถิ่น 2) ผู้แทนชุมชน 4) ผู้นำกลุ่มชายขอบ แต่ละพื้นที่ 5) มัคทายก

(3) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ช่วงที่ 1 การเก็บข้อมูลภาคสนาม เบื้องต้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1) เก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ ในงานพิธีสำคัญของชาวไทใหญ่ ที่เป็นชาวชาย ขอบ ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลคือการเข้าไป สัมภาษณ์ผู้รู้และผู้ที่เป็นชาวไทยใหญ่ ที่เป็น ชาวชายขอบด้วยวิธีการสอบถาม การพูดคุย และการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็น ทางการ

1.2) การเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากชาว ไทใหญ่ที่เป็นชาวชายขอบในเชียงใหม่ จากการ สอบถามกระแสความนิยมในสังคมไทใหญ่

2) ช่วงที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ในพื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ การเก็บข้อมูลจาก ผู้ที่เกี่ยวข้องชาวชายขอบชุมชน ฟ้าเวียงอินทร์ อำเภอเวียงแหง ชุมชนบ้านลาน อำเภอฝาง และชุมชนบ้านพระธาตูปูแช่ อำเภอแม่ฮาด

จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการลงพื้นที่จริงในการเก็บข้อมูลการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1) ผู้วิจัยทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยกับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับชาวชายขอบทั้งในพื้นที่การวิจัยและนอกพื้นที่การวิจัย

2.2) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากชาวชายขอบใหม่ ซึ่งกลุ่มบุคคลดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายในการเป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่และอนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทใหญ่ในการรับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา

2.3) ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชาวชายขอบในบริบทกระบวนการสร้างจิตสำนึกทางชาติพันธุ์

(4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการตรวจสอบกับคำถาม เอกสาร วารสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สำรวจ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกเป็นหมวดหมู่ เพื่อทำการแยกประเด็นทางการศึกษาและทำการสรุปข้อมูลให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยนำแนวคิดและทฤษฎีที่ได้มาเป็นตัวช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำการสรุปผลทางการศึกษา และจัดทำรายงานการวิจัยต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา : วิถีชีวิตและการประยุกต์ใช้ของชุมชนชายขอบไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ในพื้นที่ชุมชนชายขอบ ชุมชนฟ้าเวียงอินทร์ (ทุ่งจ่อ) อำเภอเวียงแหง ชุมชนบ้านลานอำเภอฝาง และชุมชนบ้านปู่แช่ อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นชุมชนชายขอบไทใหญ่จำนวน 3 ชุมชนๆ ละ 5 คน รวม 15 คน ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายวิธี ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสังเกต การศึกษาภาคสนาม การสัมภาษณ์ การสนทนาตัวแทนกลุ่ม การสอบถาม ตัวแทนชุมชนปฏิบัติการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

(1) วิถีชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาของชุมชนชายขอบในจังหวัดเชียงใหม่

ไทใหญ่เหนือกับไทใหญ่ใต้มีความแตกต่างกันในด้านภาษาและวัฒนธรรมหลายอย่างที่ได้รับอิทธิพลจากจีนคือเครื่องแต่งกายของผู้หญิงที่มี ลักษณะแตกต่างในแง่ของสีสีนรูปทรง และความหนบางของเนื้อผ้า ชาวไทใหญ่ใต้ไม่นิยมโพกผ้านัก ในขณะที่ชาวไทใหญ่เหนือโพกผ้านด้วยสีขาวหรือสีดำหรือใช้หมวกทรง กระบองสีดำ สูงราว 4-6 นิ้ว หากเป็นหญิงสาวไม่แต่งงานชาวไทใหญ่เหนือมักนุ่งกางเกงสีดำ และถักผมคาครอบศีรษะ ประดับด้วยดอกไม้ แต่สาวชาวไทใหญ่มาว หรือไทใหญ่ใต้รุ่นชื่่นไม่คาดผม นอกจากนี้ยังมีวิธีเรียกชื่อออกเป็นกลุ่มตามชื่อเมือง เช่น ชาวไทใหญ่เมืองมาวจะถูกเรียกว่าเป็นชาวไทใหญ่มาว หากเป็นเมืองอื่นๆ จะเรียกว่าเป็น ไทใหญ่เมืองวัน ไทใหญ่เมืองซอน ไทใหญ่เมืองหล้า เป็นต้น วิถีชีวิตทางสังคมของกลุ่มชนที่

อาศัยอยู่ชายขอบใน 3 ชุมชน คือ 1) ชุมชนฟ้าเวียงอินทร์ (ทุ่งจ่อ) อำเภอเวียงแหง 2) ชุมชนบ้านลาน อำเภอฝาง 3) ชุมชนบ้านปู่แช่ อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นคนที่ไร้รัฐหรือห่างไกลจากสังคมเมืองขาดโอกาสหลาย ๆ อย่างที่คนพื้นเมืองได้รับจากรัฐแต่ความมั่นคงที่คนชายขอบมี คือ ได้ดำเนินชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมของตนเองและศรัทธาตั้งมั่นในพระพุทธศาสนา เลี้ยงชีพโดยการรับจ้างทั่ว ๆ ที่รัฐเปิดโอกาสให้บ้าง ความเป็นชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบของกลุ่มคนเหล่านี้ภายใต้ความสัมพันธ์ซับซ้อนกับสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ในสังคมไทย สถานะเป็นพลเมือง คนชายขอบอยู่ในสถานะคนไม่มีสัญชาติ ไม่มีบัตรประชาชน ไม่ได้รับบริการความคุ้มครองจากรัฐอย่างที่คนอื่น ๆ เป็นคนที่ต้องดูแลตนเอง การปกครองมีการปกครองกันเองโดยมีผู้นำชุมชนที่ตั้งกันขึ้นมาที่มีความเชื่อถือได้ให้เป็นผู้ประสานทางบ้านเมืองและชุมชนเพื่อให้เกิดสันติสุข ดำเนินตามชีวิตวัฒนธรรมของตนเองโดยไม่ผิดต่อกฎหมาย มีการนับถือพระพุทธศาสนา รับเอาพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่ง มีส่วนสำคัญที่ช่วยกล่อมเกลাজิตใจบุคคลให้มีความเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ซึ่งทำความเดือดร้อนให้แก่ตนเองหรือแก่ผู้อื่น ให้มีความสงบ เป็นวิถีของชาวไทใหญ่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว มีแรงศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา มาก พระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อ จิตใจ สติปัญญา บุคลิกภาพ เป็นคนดีของสังคมที่คนชายขอบมีสถานะความเป็นพลเมืองโลกคนหนึ่ง นำหลักคำสอนของพุทธศาสนามาปฏิบัติ เช่น ความกตัญญูกตเวที นอกจากนี้ผู้สูงอายุมีส่วนสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานในครอบครัว ที่สามารถ

ถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อต่าง ๆ แก่เด็กได้ บุคคลอื่นในครอบครัวนอกจากบิดามารดาที่มี อิทธิพลทำให้เด็กมีพฤติกรรมได้ ด้านการ ส่งเสริมภูมิปัญญาและพระพุทธศาสนา

(2) กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญา พระพุทธศาสนาของชาวยายขบไทใหญ่ใน จังหวัดเชียงใหม่

แนวคิดต่าง ๆ ที่จะให้มีสืบทอดภูมิ ปัญญาทางพุทธศาสนา และวิถีวัฒนธรรมของ คนไต ประเพณีทางพุทธศาสนาของคนไต ความเป็นชาติพันธุ์ยังคงอยู่ เป็นคนไร้รัฐก็จริง แต่ความเป็นไทใหญ่ยังคงอยู่ เพราะมี พระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

แนวคิดคนชายขอบ คนชายขอบใน สังคมไทยเป็นกลุ่มประชากรที่เรียกว่าคนชาย ขอบได้รับความสนใจศึกษาในสังคมศาสตร์ หลากหลายสาขา ทั้งสังคมวิทยามานุษยวิทยา ประชากรศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคม สงเคราะห์ศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ฯลฯ ในช่วง แรกของการศึกษาคนชายขอบอาจกล่าวได้ว่า มุ่งสนใจความเป็นชายขอบในทางพื้นที่ คือ คน ที่อยู่ในชนบทห่างไกลจากการเมืองการ ปกครอง วัฒนธรรม สถานะทางสังคม และ เศรษฐกิจศูนย์กลาง

แนวคิดอัตลักษณ์ชุมชน กลุ่มชาติ พันธุ์แต่ละกลุ่มเลือกสรรประวัติศาสตร์ของตน เลือกที่จะหยิบยกเอาเหตุการณ์หรือเรื่องราว ต่าง ๆ มาตีความในลักษณะที่มีนัยสำคัญต่อ ชีวิตทางสังคมของตนเอง เหตุการณ์หรือ เรื่องราวต่าง ๆ เหล่านั้นกลายมาเป็นความจริง หรือเป็นประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนกลุ่มนั้นใน เวลาต่อมา ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่า กลุ่มชาติ พันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนิยามอัตลักษณ์ของตน อย่างไรในบริบทของสำนักทางประวัติศาสตร์

ชุดหนึ่ง การทำความเข้าใจกับอัตลักษณ์ของ ตนอย่างไรในบริบทของสำนักทาง ประวัติศาสตร์ชุดหนึ่ง การทำความเข้าใจ กับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชนกลุ่มหนึ่งจึง ควรเริ่มต้นจากการศึกษาสำนักทาง ประวัติศาสตร์ของชนกลุ่มนั้น ๆ

แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรม ชุมชนเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อ ตอบสนองความต้องการของมนุษย์เป็นความ จำเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต มีแนวทาง ประพฤติ ปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละ ชุมชน การเรียนรู้ทางสังคมจะเป็น ประสบการณ์ที่ช่วยให้มนุษย์ปรับตัว ถ่ายทอด ปรับเปลี่ยนและสืบต่อการเรียนรู้ให้มีความ สอดคล้องต่อสถานการณ์ บริบท และกาลเวลา อีกทั้งยังเป็นตัวช่วยให้เกิดการขัดเกลาทาง สังคมที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

แนวคิดด้านภูมิปัญญา ประสบการณ์ โลกทัศน์ชีวิตทัศน์ ความเชื่อ - พิธีกรรม และ วิถีชีวิต อันสืบเนื่องจากการปรับตัวที่ได้มีการ สังสมสืบสานและปรับเปลี่ยนต่อเนื่องกันมาใน กลุ่มชน รุ่นต่อ ๆ มา รวมถึงการได้แลกเปลี่ยน วัฒนธรรมกับตนในวัฒนธรรมอื่นที่ได้ไปมาหา สู้กันตลอดมา จึงรวมเรียกประสบการณ์นี้ว่า ภูมิปัญญาสังสม ในการประยุกต์วิทยา หรือ เทคโนโลยีเป็นภูมิปัญญาใหม่

กระบวนการมีส่วนร่วมในการสืบทอด ภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาของคนชาย ขอบ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบ การค้าสมัยใหม่ กลัวจะลืมนิเวศวัฒนธรรมของ ตนเอง จึงมีแนวคิดต่าง ๆ ที่จะให้มีสืบทอดภูมิ ปัญญาทางพุทธศาสนา และวิถีวัฒนธรรมของ คนไต ประเพณีทางพุทธศาสนาของคนไต ความเป็นชาติพันธุ์ยังคงอยู่ เป็นคนไร้รัฐก็จริง

แต่ความเป็นไทใหญ่ยังคงอยู่ เพราะมี พระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวสืบทอดภูมิ ปัญญาทางพระพุทธศาสนาของคนชายขอบ เช่น ความเชื่อเรื่องสิ่งที่ไม่เห็นธรรมชาติ สร้าง และถ่ายทอดเป็นรูปธรรม ให้ลูกหลานได้ เรียนรู้และได้ปฏิบัติต่อมา ขบวนการสืบทอด เช่น การให้ความรู้ การเข้าใจวัฒนธรรมของการเรียนรู้ท่ามกลางการต่อสู้ในชีวิตจริง เพราะคนไทใหญ่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมอยู่แล้ว

(3) วิเคราะห์ผลการประพจน์ปฏิบัติ ของชุมชนชายขอบในจังหวัดเชียงใหม่

ชาติพันธุ์ของคนชายขอบ มีประเพณี พระพุทธศาสนา มีภาษาพูด ภาษาเขียนเป็นของตนเอง เป็นทางหนึ่งในการสร้างสำนึกทาง ชาติพันธุ์ของตนเองไว้ได้ การถ่ายทอดภูมิ ปัญญา เช่น มีการฝึกฝน อบรม บ่มเพาะ และ ปลูกฝังบุคคลตั้งแต่เด็กจนโตให้อยู่ในระเบียบ วินัย กฎเกณฑ์ กฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี และรูปแบบการดำเนินชีวิตของสังคมใดสังคม หนึ่งที่ตนเองอาศัยอยู่หรือเข้าไปมีส่วนร่วมใน สังคมนั้น ๆ ในการดำเนินชีวิตจะมีลักษณะ หรืออัตลักษณ์ของตนเองมีกระบวนการตาม วิธีประเพณีที่เคยปฏิบัติกันมาถึงแม้จะไม่มีที่ มั่นคงแต่อย่างไรก็ตามยังมีแนวคิด วิธีปฏิบัติ ตามประเพณีของกลุ่มตนเองประยุกต์อย่าง ต่อเนื่องเป็นด้านๆ คือ ด้านสังคม ครอบครัว ส่วนตัว “ทุกคนต้องช่วยกันแก้ไขปัญหา โดยใช้ความเชื่อ คติความเชื่อ เป็นสิ่งประสาน ความประพจน์เพราะวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย คนใดจะมี ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ และ คำสอนความเชื่อในพระพุทธศาสนา และความ เชื่อด้านรูปแบบวิถีชีวิต เช่น มีการประพจน์ ปฏิบัติ สืบต่อกันมานานทำให้ เกิด

ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของกลุ่ม คือ วิถีชีวิตของชาวไทใหญ่อยู่กับธรรมชาติทุ่งนา การประกอบอาชีพทำมาหากินตามฤดูกาลนั้น แล้ว ชาวไทใหญ่ยังมีความเลื่อมใสศรัทธาใน พระพุทธศาสนา” (พร จองจาม, การสื่อสาร ส่วนบุคคล, 22 ตุลาคม 2561)

อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ มีความ เด่นชัดเฉพาะกลุ่ม ด้านอาหารการกิน ด้าน การแต่งกาย ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และ พิธีกรรม ด้านภาษาถิ่น ซึ่งเมื่อชาวไทใหญ่ ปะปนอยู่กับชาวบ้านท้องถิ่นอื่น ๆ จะสามารถ แยกได้เลยว่าใครคือชาวไทใหญ่ อัตลักษณ์ เหล่านี้จึงมีความงดงาม ทรงคุณค่า สังคมของ ชาวไทใหญ่เป็นสังคมแบบเครือญาติ อาศัยอยู่ ร่วมกันแบบครอบครัวใหญ่ มีสายสัมพันธ์กัน ในลักษณะญาติพี่น้อง มีความสนิทสนมคุ้นเคย กัน มีความเคารพให้เกียรติผู้เฒ่าผู้แก่ผู้อาวุโส มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลและพึ่งพาอาศัยกัน มีการรักษารูปแบบวิถีชีวิต ตามความเชื่อแบบ ดั้งเดิมและความเชื่อทางพระพุทธศาสนา มี การทำมาหากินแบบเกษตรกรรม เลี้ยงชีพด้วย อาหารที่ได้จากพืช ผัก ผลไม้ และวัตถุดิบจาก ธรรมชาติป่าเขาและแหล่งน้ำ มีรูปแบบการ แต่งกายที่โดดเด่นเฉพาะกลุ่ม มีการละเล่น ตามแบบฉบับไทใหญ่ ความเลื่อมใสศรัทธาต่อ พระพุทธศาสนาสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องผ่าน ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน เช่น ประเพณีปอยส่างลอง ประเพณีแห่จอง พารา เป็นต้น ชาวไทใหญ่เชื่อว่า ชีวิต ครอบครัวจะอยู่ด้วยกันอย่างราบรื่นและมีความสุขได้นั้น ปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งก็คือความ รัก ความเอาใจใส่ ความไว้น้ำใจเชื่อใจ และ ความเข้าใจกันทั้งสามภรรยา ปลูกฝังให้บุตรมี พฤติกรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ตนและ

ประโยชน์ผู้อื่น มีจิตใจที่ดีงามประกอบด้วย คุณธรรมจริยธรรม เช่น มีความกตัญญูทวดเวทิต่อ สัตย์สุจริต ขยัน อดทน ละอายชั่ว เกรงกลัวต่อบาป เป็นต้น ในชุมชนปัจจุบันทุกคน “ช่วยกันดูแลชุมชนอย่างชัดเจน และร่วมมือกันสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ส่วนสังคมสงฆ์ ที่ผู้ใหญ่ในชุมชน มุ่งสั่งสอนชาวบ้านให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักพระพุทธศาสนา และมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการฝึกฝนอบรมตนให้เกิดความสงบในชุมชน” (ไกรศรี ชาวพรม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 สิงหาคม 2561) และกล่าวว่า “คนไทเป็นชาวพุทธถือความกตัญญูทวดเวทิต่อเป็นสิ่งสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับสมาชิกในครอบครัว ให้รู้จักคุณูปการของพ่อแม่และผู้มีพระคุณทั้งหลาย ความกตัญญูทวดเวทิต่อจึงเป็นคุณธรรมสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกทางหน้าที่และสังคม ตลอดจนนำไปสู่คุณธรรมอื่น ๆ เช่น การรู้จักบาปบุญคุณโทษ คนชาวขอบในพื้นที่ชุมชนกุงจ้อ ได้มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในวิถีชีวิตชุมชน โดยมีกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาวิถีพุทธ โดยการสอนให้บุตรเป็นคนมีจิตใจที่ดีงาม เป็นพลเมืองดี ไห้งดเว้นจากความชั่ว ทำแต่ความดี” (พระหลู่ วิริโย, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 ตุลาคม 2561)

ในด้านสังคมชาวไทใหญ่ถือว่า สังคมที่ดี คือ สังคมอุดมปัญญา มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย และสงบสุข รูปแบบสังคมของชาวไทใหญ่ เป็นระบบเครือญาติที่อยู่อาศัยด้วยกันเป็นครอบครัวใหญ่ และสมาชิกภายในชุมชนล้วนเป็นเครือญาติกันเป็นส่วนใหญ่ หลักในการปกครอง ถือหลักความสามัคคี ความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน ไม่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน

เน้นพูดคุยสร้างความเข้าใจ ชาวไทใหญ่เชื่อว่า พระพุทธศาสนา คือ ชีวิต และผู้คนในหมู่บ้าน ทั้งผู้ใหญ่และเด็กจะถูกอบรมสั่งสอนให้นับถือพระพุทธศาสนา และถ่ายทอดพระพุทธศาสนาผ่านประเพณีและพิธีกรรมให้กับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง โดยเป้าหมายของชีวิตในโลกนี้ คือ การมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข เรียบง่าย ไม่เบียดเบียนกัน ชาวไทใหญ่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะกลุ่ม ด้วยการผสมผสานความเชื่อสองกระแส คือ ความเชื่อแบบผีดั้งเดิมกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน โดยปราศจากความขัดแย้ง และผสมกลมกลืนกันได้อย่างลงตัว กลายเป็นรูปแบบอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมที่ปฏิบัติร่วมกันได้ทั้งแบบพุทธและแบบผี กล่าวได้ว่า “ความเชื่อของคนชนชาติไทยแต่เดิมก็คงไม่ต่างกับชาติอื่นๆ คือ มีความเชื่อถือในสิ่งที่ไม่เห็นสิ่งที่เข้าใจว่าอยู่เหนือธรรมชาติหรือสิ่งที่ลึกลับไม่สามารถทราบได้ด้วยเหตุผลบางอย่าง ได้คติความเชื่อของคนไทย แต่ของคนไทใหญ่ เช่น คติพุทธเข้ากับคติผีจึงนับเป็นภูมิปัญญาขั้นพื้นฐานที่เห็นได้ทั่วไป” (ขจร หน่อแก้ว, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 สิงหาคม 2561)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย พบว่า ชาวไทใหญ่วิถีชีวิตของกลุ่มที่อยู่ชายขอบที่ไร้รัฐพยายามรักษาประเพณีเชื่อดั้งเดิม ให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดสันติสุขและความมั่นคง และการนำเอาความเชื่อทางพระพุทธศาสนามาผสมผสานอย่างเหนียวแน่น แต่ละชุมชนจะมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หรือมีสมาคมของตนเองตามสถานที่ต่างๆ มีกิจกรรมด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันอย่างสม่ำเสมอ และจัดตั้งกลุ่ม

เยาวชนเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และ พิธีกรรมของชาวไทยใหญ่ขึ้น ทั้งนี้เพื่อร่วมกัน รักษาชาติพันธุ์ไทใหญ่ให้มีตำแหน่งแห่งที่และ รักษารากฐานอัตลักษณ์ไทใหญ่ให้ดำรงอยู่ ตลอดไป ซึ่งผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผล คือ ด้านวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และสังคมของชาว ชายของที่เป็นไทใหญ่ในจังหวัดในจังหวัด เชียงใหม่ ด้านวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่ให้ดำรง อยู่ตลอดไป ถึงแม้สังคมจะมีการปรับเปลี่ยน ไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งชาวไทยใหญ่รุ่น ใหม่ ก็ได้รับเอาวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามาบ้าง เจือปนกับวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น การแต่งกาย เป็นต้น ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ยังคงสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการส่งเสริมภูมิปัญญาได้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา เช่น มีการ ฝึกฝน อบรม บ่มเพาะ และปลูกฝังบุคคล ตั้งแต่เด็กจนโตให้อยู่ในระเบียบ วินัย กฎเกณฑ์ กฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี มีการสอนในครอบครัว มีปราชญ์ชาวเป็นผู้แนะ และให้ความรู้ บางชุมชนก็ร่วมกันทั้งทาง บ้าน วัด โรงเรียน ประสานร่วมกัน จนทำให้กลุ่ม เยาวชนคนชายขอบที่เป็นชาวไทยใหญ่ปฏิบัติ ด้วยตนเองได้ อัตลักษณ์ ชาวไทใหญ่ในชุมชน ชาวขอบถือว่าพระพุทธศาสนาคือชีวิต การ อบรมบ่มเพาะผู้คนให้มีความดีงามในจิตใจ และมีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อกัน และสร้าง สังคมให้มีความสงบสุขได้อย่างแท้จริง จาก การสังเกต คนไต จะเป็นผู้มีบัตรอนุญาต หรือไม่คนไร้รัฐ ก็ตามจะเป็นผู้มีจิตอาสา มี ศิลปะการแสดง คือ ฟ้อนไต ฟ้อนกิ่งกะหระ มี ภาษาพูด ภาษาเขียน ประเพณีอาหารของชาว ไทใหญ่ เช่น ถั่วเน่า เป็นต้น ชาวไทใหญ่ รู้จัก และนำมาดำเนินชีวิตเป็นปกติ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พรรณนิดา ชันธพัทธ์ (2558)

กล่าวถึงในงานวิจัยเรื่องการปรับเปลี่ยนวิถีทาง ประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ ของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ว่า อัต ลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับ วัฒนธรรม เมื่อมีการปรับเปลี่ยนวิถีทาง ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทย ใหญ่ ในมิติที่สัมพันธ์กับปัจจัยด้านแผน นโยบายท่องเที่ยว สังคม และเศรษฐกิจ อัต ลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ ก็ปรับเปลี่ยนไปใน ลักษณะต่างๆ ด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นการปรับ ตัวตนทางอัตลักษณ์สู่สังคมและวัฒนธรรม ภายนอกด้วย การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ใหม่ ในการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยผ่านทาง ประเพณีพิธีกรรม รวมถึงการผลิตซ้ำ สร้างใหม่ หรือฟื้นฟูทางประเพณี ทั้งนี้ก็เพื่อนำเสนออัต ลักษณ์ของตนเองโดยมุ่งหมายให้ คนใน สังคมไทยตระหนักถึงคุณค่าและยอมรับในการ ดำรงอยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน รวมทั้งเพื่อ เรียกร้องสิทธิต่างๆ ให้แก่ชาติพันธุ์ของตนเอง ทางด้านผลของการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ สู่สังคมและวัฒนธรรมภายนอกของชาวไทย ใหญ่นั้น มีทั้งผลต่อสังคมไทยและผลต่อตัวชาว ไทใหญ่เอง ผลที่มีต่อสังคมไทย คือ ทำให้เกิด องค์กรต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือและเผยแพร่ ข้อมูลเกี่ยวกับชาวไทยใหญ่ และทำให้เกิดองค์ ความรู้จุดประกายให้เกิดงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่ม ชาติพันธุ์ไทใหญ่เพิ่มขึ้น ส่วนผลที่มีต่อ ชาวไท ใหญ่ คือ หน่วยงานภาครัฐให้ความช่วยเหลือ ดูแลเรื่องสิทธิของชาวไทยใหญ่และชาวไทยก็ กลายเป็นผู้อุปถัมภ์ทางพุทธศาสนากลุ่มใหม่ และทางวัดต่างๆ ก็เป็ตรับประเพณีของชาวไทย ใหญ่เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

(1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาได้ส่งเสริมแนวปฏิบัติที่เป็นประโยชน์วิถีมุมชนที่ติงาม โดยร่วมกันรักษา ถ่ายทอด และสืบสานอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทใหญ่ให้ประชาชนโดยทั่วไปได้รับรู้ เข้าใจ และร่วมกันรักษาให้ดำรงอยู่สืบไป

2) ควรมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน เพื่อให้เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์เกิดความตระหนักรู้ ความเข้าใจ การยอมรับของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

3) ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมกำหนด เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อน

กิจกรรม ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทใหญ่ในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

4) ส่งเสริมเยาวชนสืบสานวัฒนธรรมไทใหญ่ขึ้น เพื่อให้เรียนรู้อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

(2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาวิถีชีวิตและการประยุกต์ใช้ของชุมชนชายขอบพื้นที่อื่นที่มีชาติพันธุ์ใกล้เคียงกัน

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเชิงพุทธของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3) เสนออัตลักษณ์และความเชื่อของกลุ่มชาวชายขอบในชาติพันธุ์อื่นๆ ต่อไป

แหล่งอ้างอิง

ไกรศรี ขาวพรม. (2561, 11 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย พูนชัย ปันนียะ [การบันทึกเสียง]. ผู้นำชุมชนบ้านปูแซ่ อำเภอมะอาย, จังหวัดเชียงใหม่.

ขจร หน่อแก้ว. (2561, 10 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย พูนชัย ปันนียะ [การบันทึกเสียง]. มัคทายกชุมชนบ้านลาน อำเภอดอยสะเก็ด, จังหวัดเชียงใหม่.

พร จงงาม. (2561, 22 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดย พูนชัย ปันนียะ [การบันทึกเสียง]. ปราชญ์ชาวบ้านฟ้าเวียงอินทร์ (ลุงจ้อ) อำเภอดอยสะเก็ด, จังหวัดเชียงใหม่.

พรณิดา ชันธพัทธ์. (2558). การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยบูรพา).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2553). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก.

พระหล้า วิริโย. 2561, 22 ตุลาคม). สัมภาษณ์โดย พูนชัย ปันนียะ [การบันทึกเสียง]. ประธานที่พักรวมกลุ่มจ้อ อำเภอดอยสะเก็ด, จังหวัดเชียงใหม่.

พิสิฐภัฏ โคตรสุโพธิ์. (2550). *ภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วรรณภา พูนพานิชย์ และคณะ. (2547). *ชีวิตและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมอาชีพ.